

27.09.2023

Група № 31

Урок № 7

Тема уроку: «Життєвий шлях Валер'яна Підмогильного. Автор інтелектуально-психологічної прози, перекладач»

Мета уроку: познайомити учнів з життєвим і творчим шляхом письменника, найосновнішими віхами його творчої біографії; розкрити значення інтелектуально-психологічної прози В. Підмогильного для розвитку української літератури; виховувати інтерес до вивчення маловідомих сторінок української літератури ХХ століття.

Матеріали до уроку:

1. Опрацюйте ст. 85-86 у базовому підручнику: *Українська література (рівень стандарту): підручник для 11 кл. закл. загальн. середн. освіти/ Олександр Авраменко. – К.: Грамота, 2019. – 256 с.*

2. **Перегляньте відео до уроку на YouTube:**

https://www.youtube.com/watch?v=AJhWQ0uPGy0&ab_channel

3. **Законспекуйте матеріал до уроку в робочому зошиті (основне):**

Народився Валер'ян Підмогильний 2 лютого 1901 року в селі Писарівка Павлоградського повіту (зараз Синельниківський район) на Катеринославщині в бідній селянській родині. Коли йому було близько 14 років, батьки переселились до панської економії в селі Чаплі. Закінчив реальне училище, а потім ще вчився з перервами, через матеріальну скруту, на математичному та юридичному факультетах Катеринославського університету, який так і не закінчив. Літературна діяльність переривалась вчителюванням, працею у видавництвах.

Своїм духовним наставником у відчутті слова Підмогильний вважав Михайла Коцюбинського, достойно продовжуючи розбудову української словесності. Блискуче znana Валер'яном французька мова додавала його творам поезики — повнокровності фрази: живої, дихаючої, сповненої натхнення і пристрасті. Він зумів зблизити свою творчість із Західною

літературою, сприймаючи враження нових літературних течій, доводячи стилістику до найвищих світових зразків свого часу.

У стрімкому вирі нищівних 19—20-х років він закарбував чуттєву картину людського характеру революційної доби. Його творчість сповнена людськості, розгубленості душі в змаганні з машиною смертоносного часу.



Валер'ян Підмогильний сам здійснив таку ж подорож, в пошуку свого я, розкривши нові грані свідомості на сторінках творів. Його роман «Місто» одна із знакових книг століття. Розповідь про долю юнака в тенетах великого полісу, по суті живого хижого організму, що висмоктує совість

людини. Роман можна порівнювати з найкращими зразками літератури подібного змісту. Він близький геніальним прозаїкам і в той час своєрідний, яким і має бути справжнє мистецтво. Злочин, що робить місто з людиною, нагадує Достоевського з його живим і зловісно сірим Петербургом і Мопасана з темою морального виродження в «Любому Друзі». Разом із цим — це суто українська драма людини — сільської натури з її темною підсвідомістю, що роз'їдає серцевину особистості.

11 січня 1935 року В. Підмогильний визнав, що належав до «групи письменників-націоналістів з терористичними настроями у ставленні до вождів партії». Визнав тому, що, на його думку і ще подібних (група складалась із сімнадцяти чоловік, серед яких Микола Куліш, Г. Епик, О. Ковінька, Євген Плужник), «політика колективізації привела українське село до голоду». Раніше були заарештовані друзі Підмогильного В. Поліщук та Василь Вразливий, а також Григорій Косинка, найближчий побратим зі спілки МАРС (майстерня революційного слова). Після самогубства Миколи Хвильового та



М. Скрипника, практично того ж розстрілу без суду, за вироком — вороги, «терористи» в вузьких колах називали Постишева «душителем українського народу».

Закритий суд без свідків і адвокатів позбавив всіх учасників націоналістичної групи волі «терміном на десять років з конфіскацією особистого майна».

В соловецькому таборі в нелюдських умовах ізолятора Підмогильний продовжував писати. Збереглося 25 листів до дружини, в яких він розповідає про свої переклади, розпочаті повісті, оповідання.

Особлива трійка УНКВС винесла новий вирок: «Розстріляти» 3 листопада 1937 року до двадцятилітнього ювілею Жовтневої революції, щоб звільнити місце для нових мучеників режиму. Разом із Валер'яном Підмогильним в урочищі Сандармох у Карелії розстріляні Микола Зеров, Валер'ян Поліщук, Григорій Епик, Лесь Курбас, Микола Куліш, Мирослав Ірчан, Юліан Шпол.

Валеріана Підмогильного було реабілітовано 1956 року.

На Байковому кладовищі Києва є могила сім'ї Підмогильних .

4. Прочитати роман «Місто» В. Підмогильного

5. Виконайте тестові завдання

1. Тест. В. П. Підмогильний народився:

А 2 лютого 1901 р. в с. Писарівка.

Б 9 серпня 1902 р. в с. Холмівка.

В 11 лютого 1899 р. в с. Щебетівка.

Г 8 березня 1903 р. в с. Щербень.

2. На початку твору «Місто» В. Підмогильного, місто постає втіленням

А раю.

Б мрії.

В щастя.

Г хаосу.

3. В. Підмогильний закінчив училище:

А середнє.

Б слюсарське.

В реальне.

Г малярське.

4. Своім духовним наставником у відчутті слова В. Підмогильний

вважав:

А М. Куліша.

Б М. Коцюбинський.

В Т. Шевченко.

Г О. Олесь.

5. Блискуче знана В. Підмогильниммова додавала його творам

поетики:

А англійська.

Б французька.

В німецька.

Г французька.

6.Творчість В. Підмогильного сповнена:

А розгубленості душі в змаганні з машиною смертоносного часу.

Б розповіддю про долю юнака.

В життєвості, мрійливості.

Г душевності українського народу.

7. 11 січня 1935 року В. Підмогильний визнав, що належав до

групи:

А терористів.

Б літераторів «Ланки».

В письменників-націоналістів.

Г емігрантів.

8. В соловецькому таборі в нелюдських умовах ізолятора Підмогильний продовжував писати. Збереглося листів до дружини, в яких він розповідає про свої переклади, розпочаті повісті, оповідання.

А 10.

Б 15.

В 20.

Г 25.

9. Кульмінацією лінією роману «Місто» В. Підмогильного є :

- А оновлення головного героя.
- Б повернення Степана Радченка у село.
- В Степан Радченко залишився без друзів.
- Г головний герой залишився без родини.

10. Тест. Оповіданнями В. Підмогильного є :

- А «Остап Шаптала» , «Повість без назви» .
- Б «Місто» , «Невеличка драма».
- В «Добрий Бог» , «Гайдамака».
- Г «Сонце сходить» , «Третя революція», «З життя будинку» .

11. Повістями В. Підмогильного є :

- А «Остап Шаптала» , «Повість без назви» .
- Б «Місто» , «Невеличка драма».
- В «Добрий Бог» , «Гайдамака».
- Г «Сонце сходить» , «Третя революція», «З життя будинку» .

12. Романами В. Підмогильного є :

- А «Остап Шаптала» , «Повість без назви» .
- Б «Місто» , «Невеличка драма».
- В «Добрий Бог» , «Гайдамака».
- Г «Сонце сходить» , «Третя революція», «З життя будинку» .

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

ledishade@ukr.net

У темі листа вкажіть ваше прізвище, номер групи та № уроку.

27.09.2023

Група № 31

Урок № 8

Тема уроку: «Світовий мотив підкорення міста в романі В. Підмогильного «Місто». Зображення «цілісної» людини: у єдності біологічного, духовного, соціального»

Мета уроку: розкрити світовий мотив підкорення людиною міста в однойменному романі; спонукати здобувачів освіти до роздумів над незвичним для української літератури образом інтелігента С.Радченка, його маргінальністю; простежити за світоглядною, психологічною еволюцією характеру головного героя; розвивати у школярів уміння самостійно аналізувати літературний твір, підтверджувати свої думки цитатами; розкрити особливості інтуїтивного пізнання «іншого Я» через тканину мистецького явища; виховувати сильну особистість, бажання самостверджуватися у складному житті, шанобливе ставлення до людей села, малої батьківщини.

Матеріали до уроку:

1. Опрацюйте ст. 87-88 у базовому підручнику: *Українська література (рівень стандарту): підручник для 11 кл. закл. загальн. середн. освіти/ Олександр Авраменко. – К.: Грамота, 2019. – 256 с.*

2. **Перегляньте відео до уроку на YouTube:**

https://www.youtube.com/watch?v=wбіT1yNBBqI&ab_channel

3. **Законспектуйте матеріал до уроку в робочому зошиті (основне):**

Ознайомлення із основними теоретичними поняттями

Екзистенціалізм — філософський напрямок, який сформувався у французькій філософії та літературі в першій половині ХХ століття. Його основоположником вважають датського філософа Серена К'єркегора (кінець ХVІІІ ст), який вважав, що наука недостатньо звертає увагу на конкретну людину, її переживання та страждання, емоції та думки. Як філософська течія екзистенціалізм сформувався після Першої світової війни у Франції та Німеччині.



XX століття принесло людству дві світові війни, багато локальних конфліктів, революцій, переворотів, світову економічну кризу 1929—33 років. Це все зробило актуальним проблему людського виживання, збереження психологічної повноцінності, віднайдення себе в екстремальних ситуаціях. Представники екзистенціалізму звернули свою увагу саме на внутрішній світ людини в екстремальних ситуаціях; вони вважали, що немає людини, яка б не відчувала хоч трохи відчаю; нема людини, в чій сокровенних надрах не приховувалась би якась стурбованість, тривога, дисгармонія, якийсь страх перед невідомим або чимсь таким, що його вона навіть не бажає усвідомлювати. Цих почуттів не здатні усунути жодні зовнішні події, вони можуть їх поглибити і загострити. Кожен має свою внутрішню сутність, свою індивідуальність, своє «я», свою екзистенцію.

Філософія екзистенціалізму — це філософія людського існування. Людина знаходиться в ворожому світі і, щоб досягнути справжнього буття, їй треба звернутись до свого внутрішнього існування. Людина постійно перебуває в межових ситуаціях, в яких вона постає перед вибором. До межових ситуацій належать ті, які людина не може вирішити або подолати, ці ситуації постають перед нею як стіна, що відкидає її назад, до себе. Розбиваючись об цю стіну і терплячи поразку, людина, на думку екзистенціалістів, нарешті усвідомлює себе, свою екзистенцію. Одна з основних категорій екзистенціалізму — свобода. Свобода — це як визначальний фактор людського існування, як єдине його обґрунтування. Людина — це і є свобода, вона безмежна і нічим не визначена. Свобода визначається можливістю вибору, цей вибір має моральний, поведінковий характер, і навіть коли відмова від вибору — це вже вибір.

Екзистенціалізм у творчості українських письменників широкого розповсюдження не



набув, як скажімо, у Франції чи Німеччині. Після утвердження радянської влади і створення Радянського Союзу контакти українських письменників з Заходом були обмежені, тому екзистенціалізм у творчість українських письменників не міг потрапити з західноєвропейських філософських трактатів. Але присутність екзистенціальних мотивів в українській прозі пояснюється особливостями української ментальності, а також тим, що екзистенціалізм був явищем, обумовленим загальними світовими тенденціями, його ідеї «витали» у повітрі, це був процес, непідвладний владі. Екзистенціальні ідеї яскраво проявились у творчості українських письменників на межі XIX—XX століть у п'єсах Лесі Українки та Володимира Винниченка, новелах Михайла Коцюбинського та Василя Стефаника, а в середині XX століття — в романах Івана Багряного та Василя Барки. Але коли ми говоримо про екзистенціалізм, то перше ім'я, яке асоціюється із цим напрямком – Валеріан Підмогильний.

Маргінальність – характеристика образу чи героя, що перебуває на межі між двома станами. Герой-маргінал зазвичай – виходець із нижчого класу, який намагається завоювати вищі сфери суспільства, піднятися по драбині успіху. Традиція таких героїв іде від О. де Бальзака.

Психологізм – заглиблення у душу персонажа.

Іронія - засіб художньої виразності, прихована насмішка.

Створення паспорту твору

Історія написання: завершений у 1927 році, публікація – 1929, м.Харків, 1930р. – виходить у російському перекладі, після масових репресій, під які потрапив і Підмогильний, був забороненим **до 1989 року**.

Оцінка критики : викликав значний інтерес у громадськості, одні критики захоплювалися, інші засуджували за те, що у романі не було змички міста і села, називали книгу антирадянською.

Жанр: **перший урбаністичний роман**, в якому на відміну від традиційної селянської тематики, акцент переноситься на урбаністичну проблематику, порушуються Філософські питання буття, аналізується психіка, а конфлікт розгортається між людьми з різними світоглядами.

Тема: розповідь про долю сільського юнака у великому місті.

Головна думка: закликає не втратити себе у вирі спокус та небезпек великого міста.

Композиція: використана персонажна розповідна стратегія, яка полягає в тому, що читач орієнтується на судження та оцінку героя. Розповідь ведеться від третьої особи, але читач сприймає світ очима Степана Радченка.

Особливості сюжетної лінії

У романі «Місто» В.Підмогильного дві сюжетні лінії. Перша – становлення Степана Радченка як письменника, а друга – його стосунки з жінками.

Але, основною сюжетною лінією роману є еволюція головного героя, Степана Радченка, який проходить путь від ворожості і ненависті до примирення з Містом.

Внутрішні зміни головного героя відображаються через його ставлення до урбаністичної культури.

Розповідь подана через історію душі – енергійного сільського юнака, який приїздить до Києва, вступає до технічного вузу й сподівається повернутися з новими знаннями у село.

Персонажі:

- **Степан Радченко** — головний герой;
- **Надійка** — дівчина з села;
- **Левко** — студент;
- **Ганнуся** та **Нюся** — товаришки Надії;
- **Лука Гнідий** — хазяїн;
- **Тамара Василівна (Мусінька)** — дружина крамаря у якого жив Степан, його коханка;
- **Максим** — син Тамари Василіни(Мусіньки) та крамаря;
- **Борис** — студент, товариш Степана;
- **Зоська** — міська дівчина, кохана Степана;
- **Рита** — балерина;
- **Вигорський** — поет, товариш Степана.

Композиційно-стильові особливості:

Валер'ян Підмогильний епіграфом до свого роману «Місто» взяв такі слова з Талмуду: «Шість прикмет має людина: трьома подібна вона на тварину, а трьома на янгола: як тварина — людина їсть і п'є, як тварина — вона мно-житья і як тварина — викидає; як янгол — вона має розум, як янгол — хо-дить просто і як янгол — священною мовою розмовляє», а також слова Ана- толя Франса: «Як можна бути вільним, Евкріте, коли маєш тіло?»

Соломія Павличко з цього приводу зазначала: «Він [автор] зробив тіло головним героєм «Міста» й висунув ідею двоїстості людини, яка складається з ангельського і тваринного начал. Герої Підмогильного страждають від роздвоєності між душею (розумом, інтелектуальною сферою) і тілом, статевим потягом. Гармонія між цими двома сферами дається важко. По суті, вона, на думку автора, неможлива». Розповідь подана через історію душі Степана Радченка — енергійного сільського юнака, який приїздить до Києва, вступає до вишу й сподівається повернутися з новими знаннями на село. Уперше Київ відкривається йому з Дніпра як край світу й пуп землі. Роман починається реченням: «Здавалось, далі пливати нема куди». Під Степановими ногами — ще жодного ґрунту, тільки хистка й непевна вода. Але з плином часу відбувається поступове просторове завоювання міста. Автор відштовхується від класичної європейської традиції — показати підкорення міста людиною як об'єктивний шлях людської цивілізації. За рік перебування у Києві Степан здійснив велику еволюцію: став відомим письменником, обійняв престижну посаду, познайомився із впливовими людьми. Він досяг матеріального добробуту, який дав можливість збагачуватися духовно — відвідувати кіно, театри, виставки. Проте Степан не досягнув головного — душевної рівноваги. Перебуваючи на високому щаблі соціальної драбини, Радченко дедалі частіше відчуває самотність, часто у спогадах по-вертається в минуле, хоча розуміє, що відірвався від села, рідної стихії і вороття немає. Степана «постійно мучитиме роздвоєність душі: продовжувати рухатися вперед і не мати сили відродити в собі первісне єство» (Р. Мовчан). І назвати Степана Радченка цілісною особистістю не можна, хоча зовні він уписувався в рамки еталона. Повністю розкрити характер Степана Радченка допомагають жіночі образи: Надійка, Тамара Василівна, Зоська, Рита. Кожна жінка — це певний період життя Степана

Радченка, етап на його шляху до мрії, своєрідний індикатор вияву найхарактерніших рис головного героя.

Фінал роману «Місто» відкритий, і він може стати початком нової історії, адже Степан пише повість про людей. Роман «Місто» — психологічний твір. Образ Степана Радченка далеко не однозначний, як його часто трактували. Письменник зобразив людину, в якій постійно борються добро зі злом, яка інколи заради особистого утвердження здатна піти навіть на злочин, не страждатиме й від людських жертв, і ра-зом — це неординарна особистість із виразною суспільною й психологічною неоднорідністю, не позбавлена вміння скептично, а то й іронічно, сприймати себе та навколишній світ.

4. Виконайте тестові завдання

1. Вибери правильні твердження:

- А) У романі змальоване культурне, студентське, академічне й літературне життя киян і Києва;
- Б) образ Києва є головним персонажем у творі;
- В) роман автобіографічний;
- Г) головному героєві властиві риси тварини;
- Ґ) Степан прагнув стати відомим письменником;
- Д) Радченко розкрив своє творче Я, досяг матеріальних благ, але сенсу життя так і не зрозумів;
- Е) роман складається з трьох частин, у кожній по 12 розділів; (2×14)
- Є) Степан Радченко – негативний персонаж.

2. «Це роман про людину, про місто, про життя, про незгасність вогню, сповнений скептицизму переможця і оптимізму приреченого», – так оцінив (ла) «Місто»

- А) Григорій Костюк
- Б) Юлія Войчишин
- В) Юрій Шерех
- Г) Микола Жулинський

3. Український письменник, якому В. Підмогильний присвятив цілий пасаж у своєму романі:

- А) Михайло Коцюбинський
- Б) Микола Зеров
- В) Максим Рильський
- Г) Михайль Семенко

4. Рік написання роману:

- А) 1918 (вступ до ун-ту)
- Б) 1927
- В) 1937
- Г) 1956 (реабілітовано автора)

5. «Місто – це роман ...

- А) соціально-психологічний

- Б) автобіографічний
 - В) мариністичний
 - Г) урбаністичний
- 6. Зарубіжний письменник, фраза якого «відкриває» роман:**
- А) Оноре де Бальзак
 - Б) Анатоль Франс
 - В) Гі де Мопассан
 - Г) Джек Лондон
- 7. Літературно-мистецький напрям твору:**
- А) неоромантизм
 - Б) постмодернізм
 - В) імпресіонізм
 - Г) екзистенціалізм
- 8. «Вийти в люди», опанувати недосяжну колись науку, набути певний фах і створити повні зағони свідомої державотворчої української інтелігенції; завоювати і зробити своїм зрусифіковане українське місто – така ... твору.**
- А) головна думка
 - Б) тема
 - В) ідея
- 9. Прототип Михайла Світозарова:**
- А) Микола Зеров
 - Б) Валер'ян Підмогильний
 - В) Євген Плужник
 - Г) Володимир Сосюра
- 10. Євген Плужник – прототип ...**
- А) Вигорського
 - Б) Степана Радченка
 - В) Бориса Задорожнього
 - Г) Луки Гнідого
- 11. «Люблю місто і не мислю поза ним ні себе, ні своєї роботи», – так признався**
- А) С. Радченко
 - Б) В. Підмогильний
 - В) Вигорський
 - Г) М. Світозаров

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

ledishade@ukr.net

У темі листа вкажіть ваше прізвище, номер групи та № уроку.